

Τὸ ἀσκητικὸ ἦθος τῆς Ἐκκλησίας

Στὴν Θεία Λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας ἡ εὐχαριστιακὴ πράξις τῆς πρόσληψης καὶ ἀναφορᾶς τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου ἐκφράζει ἔμπρακτα τὴ δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ γίνῃ πρόσωπο μέσα στὴν ἱστορία, ὑπερβαίνοντας τὴ βιολογικὴ του ὑπόσταση, ἢ ὁποία τελεῖ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Τὸ ἦθος τῆς Εὐχαριστίας ὡς περιεχόμενο ζωῆς τοῦ προσώπου δὲν ἀντλείται ἀπὸ τὴν ἱστορία ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἔκβαση καὶ τὸ τέλος τῆς. Ἡ ὑπέρβαση τῆς ὄντολογικῆς ἀναγκαιότητας τῆς φύσης, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ πληρότητα τοῦ προσώπου ἀνήκουν στὸ μέλλον τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῆς Εὐχαριστίας προ-γενόμαστε, προ-λαμβάνουμε ὅ,τι πρόκειται νὰ πραγματοποιηθῇ στὰ ἔσχατα τῆς ἱστορίας.

Ἡ Εὐχαριστία, ἐκτὸς ἀπὸ πράξις ἐν τόπῳ, εἶναι ταυτόχρονα κίνηση καὶ πορεία ἐν χρόνῳ πρὸς αὐτὴ τὴν ἐσχατολογικὴν πραγμάτωση. Ἡ ὄντολογία τῆς ἀποτελεῖ μιὰν ἀποκαλυπτικὴν εἰκόνα τῶν ἐσχάτων. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ εὐχαριστιακὸ ἦθος τοῦ προσώπου φανερῶνεται ἀκριβῶς ὡς ἐσχατολογιοποίηση τῆς βιολογικῆς ἀτομικότητας. Τὸ πρόσωπο στὴν εὐχαριστιακὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας συμπορεύεται διαλεκτικὰ μὲ τὴν ἀτομικὴ αὐτοτέλεια τῆς φύσης, μὲ τὴ βιολογικὴ ὑπόσταση τῆς ζωῆς. Ἡ ἔντασις μεταξὺ προσώπου καὶ βιολογικῆς ἀτομικότητας δὲν σημαίνει ἄρνησις τοῦ κόσμου ἢ τῆς βιολογικῆς φύσης. Τὸ εὐχαριστιακὸ ἦθος ἀποδέχεται τὴ φύση καὶ τὸν κόσμον, γιὰ νὰ ὑποστασιάσει στὴν καθολικότητα τοῦ προσώπου τίς δυνατότητες τῆς φύσης καὶ τοῦ κόσμου. Αὐτὴ ἡ κίνηση τοῦ προσώπου, ἢ ὁποία διὰ τῆς Εὐχαριστίας καθίσταται ἐδῶ καὶ τώρα, ἤδη καὶ ὄχι ἀκόμη, εἰκόνα καὶ πρόγευση τῶν ἐσχάτων, συνιστᾷ τὸ περιεχόμενο τοῦ ἀσκητικοῦ ἠθους.

Τὸ ἀσκητικὸ ἦθος ἐκδηλώνεται σὲ κάθε μυστηριακὴ πράξις, ἢ ὁποία ποὺ ἐγκεντρώνει τὸ εὐχαριστιακὸ γεγονός τῆς Ἐκκλησίας ὡς προσωπικὴν πραγμάτωση τῶν ὑπαρκτικῶν δυνατοτήτων τῆς φύσης. Διὰ τῶν Μυστηρίων ὁ ἄνθρωπος φέρει κάθε φάση τῆς ζωῆς του καὶ τὴν ἐνσωματώνει στὸ εὐχαριστιακὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνοποιεῖ τὴν ἀσκητικὴν του *συνεργία* μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, ἀλληλοπεριχωρεῖ τὸ ἦθος του μὲ τὸν τρόπο ὑπάρξεως τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀγάπης. Ἡ ἄσκησις, στὸ πλαίσιο τοῦ εὐχαριστιακοῦ ἠθους τῆς Ἐκκλησίας, ἐκφράζει τὴν ἐλευθερία τοῦ προσώπου νὰ ὑπερβῇ τὴ φθειρόμενη βιολογικὴ ζωὴ, νὰ μεταμορφώσῃ καὶ νὰ ἀνακαινίσῃ τὴ φύση ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῆς ἀτομικῆς αὐτοτέλειας. Γιὰ τοῦτο, ἀκριβῶς, ἡ ἄσκησις εἶναι ἡ πάλιν τοῦ προσώπου μὲ τὴν ἴδια τὴν αὐτονομημένη φορὰ τῆς φύσης του. Τὸ ὀρθόδοξο ἦθος τῆς

άσκησης, τὸ ὁποῖο ἐκκινεῖ ἀπὸ τὴν εὐχαριστιακὴ θεώρηση τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς, καθόλου δὲν σχετίζεται μὲ τὴ νομικὴ ἀντίληψη τῆς ἀτομικῆς ἀρετῆς, τὶς ἀξιόμισθες πράξεις ἢ τὴν ἠθικὴ πειθαρχία γιὰ λόγους κοινωνικῆς ἢ θρησκευτικῆς εὐπρέπειας. Ἐξάλλου, τὸ ἀσκητικὸ ἦθος τῆς Ἐκκλησίας ἀρνεῖται τὴ δυϊστικὴ ὑποτίμηση τοῦ ὕλικου σώματος πρὸς ὄφελος τῆς πνευματικῆς ὑπέρετρης ψυχῆς. Ἡ ἄσκηση ἀφορᾷ ὅλο τὸν ἄνθρωπο ὡς σῶμα καὶ ψυχὴ, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ σωτηρία ἀναφέρεται στὴν ψυχοσωματικὴ ἀκεραιότητα καὶ πληρότητα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἄσκηση δίχως εὐχαριστιακὸ ὑπόβαθρο εὐκόλα ἐκτρέπεται σὲ μιὰ πνευματικὴ ἐκγύμναση καὶ αὐτοπειθαρχία, σὲ ἰδιωτικὸ ἐπίτευγμα τῶν ἐκλεκτῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ τὶς ἐπιδόσεις τους κατακτοῦν ὑψηλὲς κορυφές στὴν κλίμακα τῆς ἠθικῆς ἀρεταλογίας καὶ τῶν πνευματικῶν ἀξιών. Τὸ ἀσκητικὸ ἦθος δὲν συνιστᾷ ἀτομικὸ ἀλλὰ κατεξοχὴν ἐκκλησιαστικὸ γεγονός. Εἶναι ἡ προσωπικὴ ἐμπειρία τῆς αὐθυπέμβασης ἀπὸ κάθε ἀδιέξοδη ἐμμονὴ στὴν αὐτάρκεια τῆς ὑπαρξῆς, τὸ κοινωνικὸ ἄνοιγμα τοῦ προσώπου στὴ ζωὴ τῆς κοινότητος ὡς συνύπαρξη καὶ σχέση μὲ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἡ κατάφαση στὴ ζωὴ ὡς ἀγάπη καὶ ἐλευθερία. Ἐν τέλει, φανερώνει τὸ ἦθος τῆς συνύπαρξης καὶ τῆς μετάνοιας ὡς ἀδιάκοπης διακινδύνευσης τῆς σχέσης μὲ τὰ ἄλλα μέλη τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος. Ἡ ἀνθρώπινη προσπάθεια δὲν κατορθώνει, παρὰ μόνον ἀποδέχεται ἐλεύθερα καὶ οἰκειώνεται ἀγαπητικὰ τὸν τρόπο ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ.

Μὲ αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις, ὁ ἀσκητικὸς χαρακτήρας τοῦ προσώπου δὲν ἀφορᾷ ἀπλῶς κάποια ἀτομικὴ ἠθικὴ συνέπεια, ἢ ὁποῖα τείνει νὰ ἀναχθεῖ σὲ μιὰ διανοητικὴ καὶ ψυχολογικὴ σχέση μὲ τὸν Θεό, ἀλλὰ προσλαμβάνει ὅλες τὶς δυνατότητες τῆς φύσης, γιὰ νὰ τὶς ὑποστασιάσει κατὰ τρόπο ὄντολογικὸ, νὰ τοὺς προσδώσει ἀληθινὴ καὶ ὄχι νεκρούμενη ζωὴ. Τὰ πάντα προσλαμβάνονται γιὰ νὰ γίνουν ἀλήθεια καὶ ζωὴ. Ἡ κοινωνικὴ διάσταση τοῦ ὀρθόδοξου ἠθους προκύπτει ὀργανικὰ καὶ ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν ὑπαρκτικὴ ἀλλαγὴ τοῦ ἠθους, ἀπὸ τὴ δυναμικὴ μετάπλαση τοῦ ἀτόμου σὲ πρόσωπο. Ἡ Ὄρθόδοξη Παράδοση, ἐνῶ νοσηματοδοτεῖ τὸν συλλογικὸ βίον καὶ πολιτισμὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀρνεῖται νὰ συνδέσει τὸ κοινωνικὸ ἦθος τῆς μετὰ τὴν ὀρθολογικὴ ρύθμιση, τὴ χρησιμοθηρικὴ καὶ ἀντικειμενικὴ ἐπιβολὴ του. Τὸ ἐσχατολογικὸ ἦθος τοῦ προσώπου δὲν θεσμοποιεῖται στὸ πλαίσιο μιᾶς συμβατικῆς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀποτελεσματικότητος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, τὸ ἦθος τῆς ἄσκησης, ὡς εὐχαριστιακὴ θεώρηση τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς, μπορεῖ νὰ ἐμπνεύσει τὴ δυναμικὴ κοινωνικῶν μετασχηματισμῶν στὴν οἰκονομία, στὴν ἐπιστήμη, στὴν τέχνη, στὴν πολιτικὴ.

Σταύρος Γιαγκάζογλου